

OLIJ TA'LIMDA KREDIT-MODUL TIZIMINI JORIY ETISHDAGI METODIK MUAMMOLARNING TIZIMLI TASNIFI

Qo'ldashev Shavkatjon Qudratjon o'g'li

Xalqaro Nordik universiteti magistratura dekanati ish yurituvchisi

***Annotatsiya.** Maqolada oliy ta'limda kredit-modul tizimini joriy etishda yuzaga keladigan metodik muammolarning ilmiy tasnifi taqdim etilgan. Muammolar o'nta yo'nalishga ajratilib, ular uchta o'zaro bog'liq pedagogik tizim (dastur-metodik ta'minot, pedagogik faoliyat, monitoring-boshqaruv) doirasida guruhlangan. Muallif metodik muammolarni izolyatsiyalangan kamchiliklar sifatida emas, balki yagona tizimning o'zaro bog'liq elementlari o'rtasidagi nomuvofiqlik sifatida tahlil qilish zarurligini asoslaydi.*

***Kalit so'zlar:** kredit-modul tizimi, metodik muammo, tizimli-pedagogik yondashuv, tasnif, nomuvofiqlik.*

Oliy ta'lim tizimida kredit-modul mexanizmining joriy etilishi respublikamizda keng miqyos kasb etmoqda: Milliy statistika qo'mitasi ma'lumotlariga ko'ra, hozirda 200 dan ortiq oliy ta'lim muassasasida 1,4 milliondan ortiq talaba tahsil olmoqda [1], va davlat siyosati darajasida 2030-yilgacha OTMlarning 85 foizini ushbu tizimga o'tkazish rejalashtirilgan [2]. Shu bilan birga, tizimning tashkiliy-huquqiy jihatdan keng joriy etilishi uning har bir OTM, fakultet va fan darajasida metodik jihatdan bir xilda sifatli amalga oshirilishini kafolatlamaydi. Amaliyotda kredit-modul tizimini joriy etishda yuzaga keladigan muammolarni tizimli tahlil qilish alohida ilmiy-metodik ahamiyat kasb etadi.

Mavjud tadqiqotlarni tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, kredit-modul tizimi bo'yicha ilmiy ishlar, qoida tariqasida, muayyan bitta komponent — masalan, faqat reyting-baholash tizimi yoki faqat o'qituvchining kasbiy tayyorgarligi — doirasida olib borilgan. Bunday "parchalangan" yondashuv muammolarning bir-biriga ta'sirini e'tibordan chetda qoldiradi. Masalan, o'quv natijalari (learning outcomes)

noaniq belgilangan taqdirda, bu holat nafaqat dastur darajasida, balki baholash vositalarini ishlab chiqishda, mustaqil ta'lim topshiriqlarini loyihalashda va hatto professor-o'qituvchining kasbiy faoliyatini baholashda ham nomuvofiqlik keltirib chiqaradi.

Shu asosda tadqiqotda kredit-modul tizimini joriy etishdagi metodik muammolar o'nta yo'nalishga tizimlashtirildi: ta'lim dasturlarini loyihalash; modul mazmunini shakllantirish; o'quv natijalari va kompetensiyalarni belgilash; kredit-workload muvofiqligi; o'qitish faoliyatini natijalarga moslash; mustaqil ta'limni metodik ta'minlash; baholash mezonlarining natijalarga muvofiqligi; professor-o'qituvchining metodik moslashuvi; talabaning individual ta'lim trayektoriyasi; hamda monitoring va teskari aloqa mexanizmlari.

Ushbu o'nta yo'nalishni tahlil qilish jarayonida ularning bir-biridan mustaqil emasligi aniqlandi — aksincha, ular sabab-oqibat aloqalari orqali bog'langan. Shu sababli tadqiqotda muammolarni uchta yirik tizimga guruhlash taklif etiladi:

1. **Ta'lim dasturi va metodik ta'minot tizimi** — dastur, modul, o'quv natijalari va workload bilan bog'liq muammolarni birlashtiradi;
2. **Professor-o'qituvchi va talabaning pedagogik faoliyati tizimi** — o'qitish metodikasi, mustaqil ta'lim va individual trayektoriya bilan bog'liq muammolarni qamrab oladi;
3. **Monitoring, baholash va boshqaruv tizimi** — baholash vositalari, teskari aloqa va sifatni ta'minlash mexanizmlaridagi muammolarni o'z ichiga oladi.

Ushbu uchta tizimning o'zaro integratsiyasi kredit-modul tizimining real pedagogik samaradorligini belgilovchi asosiy omil sifatida qaraladi. Bunda muammolarni bartaraf etish bir martalik chora-tadbir emas, balki **diagnostika → tahlil → loyihalash → amalga oshirish → monitoring → korreksiya** ketma-ketligidan iborat uzluksiz tizimli-pedagogik jarayon sifatida tashkil etilishi zarur. Aynan shu uzluksizlik va o'zaro bog'liqlik "tizimli-pedagogik yondashuv"ning mohiyatini tashkil etadi va uni alohida, punktual chora-tadbirlardan farqlaydi.

Xulosa qilib aytganda, kredit-modul tizimini joriy etishdagi metodik muammolarni samarali bartaraf etish, avvalo, ularni to'g'ri va ilmiy asoslangan tasnif asosida aniqlashni talab qiladi. Taklif etilgan o'n yo'nalishli tasnif va uchta tizimli guruhlash keyingi bosqichda muammolarni diagnostika qilish, ularning mezon va ko'rsatkichlarini ishlab chiqish hamda bartaraf etishning mualliflik metodikasini loyihalash uchun ilmiy-metodologik asos bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. 2024/2025 o'quv yili boshiga oliy ta'lim tashkilotlari va talabalar soni bo'yicha ma'lumot. — stat.uz, 2025.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktyabrdagi PF-5847 son Farmoni "o'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida". — Toshkent, 2019.
3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 31-dekabrdagi 824-son "Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim jarayonini tashkil etish bilan bog'liq tizimni takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori. — Toshkent, 2020.